

Károly 2007-ben készítette el. Terepbejárása folyamán a domb teljes felszínén nagy mennyiségű leletanyagot gyűjtöttek. Ekkor a legintenzívebben és megközelítőleg egyenletesen Árpád-kori edénytöredékek jelentkeztek. Az őskori leletek elsősorban a domb D-i, M85. sz. főúthoz közelebb eső részén kerültek elő, É-on kisebb számban. A középkori telepjelenségek az okleveles forrásokból ismert Szapud faluhoz kapcsolhatók. A domb D-i csücskét korábban, valószínűleg a 85. sz. főút építésekor elhordták. A terepbejárás szerint Ny-i irányban a leletanyag egészen a domb lábáig jelentkezett.

A megelőző feltárás a lelőhely nyomvonalba eső részét érintette, elsősorban a lelőhely D-i és K-i részén. Az átlagosan 50–60 cm vastag humusz és szubhumusz eltávolítása után megfigyelhettük, hogy a dombhát gerincén az altalaj sárga, helyenként márgás, löszbabákkal tarkított homokos talaj. Ez a dombhát K-i és a Ny-i oldalán egyaránt egyre agyagosabbá vált, majd a Ny-i oldalon, a domb lábánál erősen agyagos sárgás, majd szürke altalajjal alakult át. A helyenként elvékonyodó humuszréteg miatt a területen folyó talajművelés veszélyeztette/veszélyezteteti a régészeti emlékeket. A feltárt területen 971 jelenséget regisztráltunk. Ebből 14 bizonyult természetes, ill. 16 recens jelenségnek. Az objektumok a teljes feltárt területet lefedték, megközelítőleg egyenletes sűrűségben helyezkedtek el.

A lelőhely régészeti jelenségekkel rendkívül sűrűn fedett volt, gazdag leletanyagot mutatott. Megfigyeléseink alapján a legintenzívebben az őskor jelenségei (gödrök, árkok, cölöphelyek, temetkezések, ház stb.) jelentkeztek, a terület egészén. Szintén a terület egészén, de jóval szórtabban figyelhettük meg az Árpád-kori jelenségeket (gödrök, árkok, cölöphelyek, házak stb.). A kelta és a római korból mindössze néhány szórványosan elhelyezkedő, a hun korból pedig egyetlen régészeti jelenséget tártunk fel.

A *neolitikum* időszakából két edénymelléklettel ellátott temetkezés ill. egy oszlopszerkezetes hosszúház emelhető ki. Valószínűleg ehhez a korszakhoz köthetünk még legalább 3 zsugorított vázas, melléklet nélküli temetkezést, mely esetekben a gödör betöltéséből neolitik kerámia került elő. Őskori árokból került elő két további temetkezés, amikor a halottat bal oldalára zsugorítva helyezték végső nyugalomba.

A *bronzkor* időszakából egy, a bal oldalára zsugorított pózban talált temetkezést tártunk fel, mely mellékletként egy-egy bronz kar- ill. nyakperec említhető.

A *La Tène-korhoz* 3 kissé földbe mélyített, téglalap alakú ház, egy faszerkezetes bélésű kút, ill. két temetkezés; a római korhoz egy tapasztott padlójú ház sorolható. Utóbbiban egy bronzfibula, ill. egy csontfésű töredékét is megtaláltuk. Egy őskori árkot vágó sírgödörben hun kori temetkezésre bukkantunk: a koponyáján mesterséges alakítás (torzítás) látható, a halott feje mellé kis fazekat helyeztek, a bal térd alól bronztárgy töredéke, a sírgödör betöltéséből nagyméretű borostyángyöngy került elő.

Az *Árpád-korhoz* a tároló-, ill. szemetesgödrök, árkok mellett két-három lakóházat sorolhatunk, ezek a mai felszínhez nagyon közel helyezkedtek el, ezért a mélyszántás némelyiküket erősen megrongálta. Szintén Árpád-kori lehet egy keskeny árokban feltárt temetkezés, melynek mellékletként a vállnál bronzhuzal hajkarikát (vagy fülbevalót), bal könyöke alatt vaskést találtunk.

A lelőhelyen 12 melléklet nélküli temetkezés került elő, melyek közül a zsugorított pózban elhelyezettek valószínűleg az őskor időszakába tartoznak.

Az örökségvédelmi hatástanulmányhoz képest a feltárással bizonyosodtunk meg a rézkori, bronzkori, a kelta, a római és a hun kori jelenségek létezéséről a területen. A hatástanulmánnyal megegyezően konstatáltuk, hogy a lelőhely D-i csücskét korábban elbányászták. A lelőhely kiterjedését illetően azonban a megelőző feltárás bizonyította, hogy a lelőhely minden irányban túlnyúlik a terepbejárás alkalmával felvett lelőhelyhatáron.

Proletár-dűlő I. (KÖH 51436): 2009. június 2–30. között a 0103/116–118, ill. a 0103/18–25 hrsz. ingatlanokon, összesen 403 m²-en kutattunk. A lelőhely a 85. sz. főúttól É-ra, egy enyhe ovális alakú kiemelkedésen helyezkedik el. Takács Károly a hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárása folyamán (2007) egy kisebb, 120×70 m-es területen szórványosan talált leleteket. A telepnyom szélét érinti a több kilométer hosszú árokmaradvány (Csatornarendszer IV. lh.). A terület Ny-i felén a humusz, ill. szubhumusz kb. 60 cm, a K-i részen kb. 20–25 cm vastag volt. A sárga agyagos altalajban ÉNy–DK irányba tartva jelentkezett a fekete, humuszos-agyagos betöltésű árok foltja. Az 1. lelőhelybe eső, kb. 10 méteres szakaszán kibontottuk, de leletanyag nem került elő.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat regionális irodájában, Szombathelyen történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Gál Krisztián, Horváth Ciprián régészek; Melis Eszter, Tóth Zoltán, Molnár Szabolcs, Kovács Zsanett, Vágus Anina, Péntes Ákos technikusok. A geodéziai felmérést az Argon Geo Kft. végezte.

VARGA KRISZTINA

279. Kőny, Proletár-dűlő II.

(KÖH 51436)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ó, Ró, Kk

2009. augusztus 5–31. között régészeti szakfelügyeletet végeztünk a 85. sz. út Enesét elkerülő 6+800–13+800 km-sz. közötti szakaszán. A humuszréteget géppel változó mélységig tolták le, de csak kevés helyen érték el az altalajt, általában a fölött 10 cm-rel simították el az út teljes szélességét. Emiatt gyakorlatilag régészeti jelenség szinte sehol nem vált láthatóvá, a megfigyeléshez szükséges mélységet csak egy-két helyen érték el. Ezek a szakaszokon a munkagépek nyomában folyamatosan járva a területet és gyűjtve a leleteket, három régészeti területet lokalizáltunk.

A 12+750–13+100 km-sz. közötti területen, a korábban feltárt lelőhely Ny-i végének folytatásában kerámiatöredékeket gyűjtöttünk a 13+100 pont környékén 20 m-es körzetben. Majd minden alkalommal találtunk római és középkori kerámiatöredékeket ezen a területen. A leletek sűrűsödését tapasztaltuk a 12+800–12+900 km-sz. közötti nyomvonalban is, ahol őskori kova magkő, őskori kerámiatöredék, római kori és középkori kerámia, állatcsont és tapasztásdarabok voltak a humuszban. Régészeti objektumot nem tudtunk megfigyelni, de a tárgyi leletanyag alapján bizonyos, hogy a lelőhely erre a szakaszra is kiterjed.

EGRY ILDIKÓ

280. Kópháza határa

(Győr-Moson-Sopron megye) R, B, LT, Ró, Kö, Kk, Kú 2009. májusban helyszíni szemlét tartottam Kópháza határában, a fejlesztésre kijelölt területeken.

Major (KÖH 45986): A községtől K-re, a K-i faluszél, a volt tsz-major és az Ikva közötti dűlő területén nagy kiterjedésű őskori telepnyomot regisztráltam. A tsz-major és a mellette fekvő építőanyag-telep ÉNy-i szélétől kezdődően egészen a község belterületének széléig (a Tercia panzió környékéig) kerültek elő régészeti leletek. Az anyag zöme atipikus őskori oldaltöredék, néhány jellegzetesebb darab alapján a lelőhelyen rézkori, bronzkori és kelta (római kori kelta?) telepjelenségek előkerülése várható. A kerámialeletek mellett (elsősorban a telepnyom ÉK-i részén) számos paticsdarabot, ill. kiégett tapasztástöredéket találtam. Előkerült egy őrlőkőtöredék, és egy szabályos hasáb alakú, csiszolás nyomait mutató kavics töredéke is. A leletanyag legintenzívebben a lelőhely középső és ÉK-i részén jelentkezett. A lelőhely kiterjed a 84. sz. főútra, a kegytemplomhoz vezető földútra és a temető közötti domboldal területére is. Ezen a részen közepes intenzitással jelentkeztek őskori, római kori és középkori kisleletek, a leletanyag a dombtető közelében kezdett megritkulni. A nagy kiterjedésű lelőhely magába foglal két, korábban Németh Patrícia által talált lelőhelyet (*Keleti faluszél* és *Major*).

Nagyföldék (KÖH 74013): A községtől ÉNy-ra, a Harka felé vezető út és a régi Ikva meder között nagy területen meglehetősen intenzíven jelentkeztek őskori és középkori edénytöredékek. A telepnyom mintegy 500 m hosszan húzódik az Ikva mederrel párhuzamosan, ÉNy–DK-i irányban. A lelőhely kiterjed a harkai út túloldalára is, bár ott már csak szórványosan találtam néhány töredéket; DK felé egészen a határátkelőhöz vezető útig kiterjed. Az úton túl már nem találtam leletanyagot.

Rakitye-dűlő (KÖH 45985): A falutól É-ra lévő római villát Nováki Gyula találta 1952-ben. A villa helyén legutóbb, 2004-ben Németh Patrícia járt. Az épület a Jurisich utca É-i végétől Ny-ra, a telkek végében található. Az itt lévő szántott (kisebb részben veteményesként használt) parcellán nagy mennyiségű római épületomladék (tegula-, imbrex-, és terméskőtöredék) borítja a felszínt.

A téglá- és kődarabokból a tulajdonos helyenként kisebb kupacokat rakott össze. A területen egyenes sorban facsemetéket ültettek, a csemeték körül is néhol kupacba rakták az építőanyagot. A telkek végén haladó, majd derékszögben megtörő és kettéágazó földút felszínét is római téglák és kövek tarkítják. Az útelágazásnál a felszín erőteljesen lejt, a lejtő kezdetén, az úton keresztben kőfal maradványa észlelhető. Ezen a ponton jól látható, hogy a villaépületet az Ikva völgye fölé magasodó, többé-kevésbé sík teraszra építették. Az említett útelágazás mellett nagyobb siló-, ill. trágyagödör található. A gödör kiásásakor a villa egy része megsemmisülhetett. Az épület É-i és D-i széle viszonylag jól megfogható: K felé valószínűleg benyúlik a Jurisich utcai telkek területére; Ny-i irányban a szántott parcella széléig jelentkeztek a maradványok, innen kisebb erdőfolt akadályozta a munkát.

Szélerőműpark (KÖH 74017): A községtől ÉNy-ra, a vasút és a Harka felé vezető út közötti táblában enyhén emelkedő felszínen szórványosan késő középkori és kora újkori cseréptöredékeket gyűjtöttem.

Vasút utcától Ny-ra (KÖH 74015): A Vasút utca Ny-i oldalán tervezett tömbfeltárás D-i részén, kisebb elnyújtott foltban szórványosan késő középkori és újkori edénytöredékek jelentkeztek.

Vrazic-halom (Ördöghalom; KÖH 45961): A terepmunka folyamán sikerült azonosítani a Bella Lajos óta ismert őskori halomsírt, a Vrazic-halmot is. A tumulus a többretegű *Major* lelőhely (telepnyom) területén, az Ikva mellett található. A halomsír erősen szétszántott állapotban van, átmérője mintegy 70 m, relatív magassága 80–90 cm. É-i és Ny-i oldalán a halmot egykor körülvevő árok nyomai sejthetőek. A tumulus felszínén (akárcsak a környékén) jellegtelen őskori cserepeket gyűjtöttem.

TAKÁCS KÁROLY

281. Körmend, Batthyány kastély (KÖH 43481)

(Vas megye) Kk, Kú

2009 tavaszán folytattuk a 2004-ben félbeszakadt kutatási munkát a kastélyegyüttes É-i részén fekvő volt Narancsházak előterében és az É-i kertben, 150 m²-en. Ennek során elsősorban újkori, 1711 után épült objektumok kerültek elő. Feltártuk mind a Ny-i, mind a K-i jelenlegi épületek előtt álló egykori – 1889-ben elbontott – üvegházrészek alapozásait és padlófűtő rendszerüknek maradványait.

Keleten egy nagyméretű Ny–K tengelyű modern, 20. századi beomlott és betöltött pince maradványa roncsolja a területet, átvágva minden korábbi réteget.

A két Narancsház közötti területen, az É-ra nyíló díszkapu előtt egy késő középkori–kora újkori épület maradványa került elő, melyet 16–17. századra datálható kályhacsempék kelteznek. Az épület teljes feltárására nem volt mód, elhelyezkedéséből arra következtethetünk, hogy az a mai országút vonalába eső középkori